

Зеліско Інна Михайлівна

*д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ, Україна*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ХОЛДІНГІВ УКРАЇНИ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Глобалізація характеризується таким розвитком людської цивілізації, коли національні економіки вже не можуть нормально розвиватися в межах однієї держави, а міжнародні економічні зв'язки призводять до утворення транснаціональних корпорацій і глобальних (світових) ринків. Основним вектором цивілізаційного розвитку нашої держави є євроінтеграція. Повноцінна участь України у глобалізаційних та євроінтеграційних процесах можлива за умови вибору оптимальної моделі та реалізації відповідного механізму взаємодії економіки України зі світовою економікою.

Сучасне фінансове середовище, в яких функціонують аграрні компанії України, вимагають переформатування системи управління фінансовими ресурсами, їх фінансового забезпечення для реалізації ефективної фінансової політики компанії. Для активної економічної інтеграції України, адаптації вітчизняних аграрних компаній до умов функціонування бізнесового середовища, що склалися в масштабах світової економіки, необхідним є формування і реалізація стратегії фінансового забезпечення в контексті трансформації економічних і фінансових відносин в Україні та з урахуванням глобалізаційних трендів світової економіки.

Термін «глобалізація» походить від французького «global», що означає планетарний, всеосяжний та означає всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків та взаємозалежностей [1, с. 126].

Активна економічна глобалізація викликає суперечливе сприйняття її перспектив і наслідків, а це вимагає чіткого усвідомлення та глибокого осмислення суті та механізмів соціально-економічних процесів, які відбуваються у світовому економічному просторі. Дані обставини є важливими для розуміння ролі глобалізаційних факторів у формуванні нової якості управлінської складової національних економічних систем [7, с. 58].

Економічна глобалізація супроводжується процесами інтеграції та інтернаціоналізації світового господарства. Тобто відбувається перетво-

рення світової економіки із сукупності національних економік, пов'язаних потоками товарів та капіталів, в єдину виробничу зону і єдиний ринок, в яких вільно переміщуються капітал, товари, послуги та робоча сила. Економічна глобалізація здійснюється в декількох напрямках: глобалізація виробництва, глобалізація торгівлі, фінансова глобалізація, трансформація механізмів міждержавного регулювання світової економіки. За сучасних умов, конкурентоспроможною може бути лише та національна економіка, що найефективніше використовує можливості глобалізації. Аграрний сектор, як і інші сфери економіки, знаходиться під впливом глобалізації, міжнародних потоків капіталу та інвестицій, транснаціональних корпорацій.

Аграрна сфера стала локомотивом національної економіки та подальшого євроінтеграційного поступу України. Провідна роль в цих процесах належить великим аграрно-промисловим формуванням, які називають аграрними холдингами. С. Дем'яненко презентує аграрний холдинг як специфічну форму володіння акціонерним капіталом, за якої материнська компанія, володіючи контрольним пакетом акцій інших підприємств, здійснює управління і контроль за їх діяльністю і завдяки цьому об'єднує їх в єдину організаційну структуру з відповідальними цілями і місією [2].

Фінансове забезпечення діяльності аграрних холдингів знаходиться у нерозривному зв'язку із галузевою специфікою їх діяльності, що впливає визначальною мірою на особливості формування фінансових ресурсів, здійснення їх нагромаджень, напрями використання. Основою фінансового забезпечення діяльності аграрних холдингів виступають фінансові ресурси, у всій різноманітності прояву їх сутності та значення.

Фінансове забезпечення діяльності аграрних холдингів являє собою фінансові відносини, які відображають провідні траєкторії формування, генерування, нагромадження, трансформації та використання фінансових ресурсів для досягнення економічної мети функціонування. Необхідно виділити фактори макроекономічного середовища, що впливають на фінансове забезпечення аграрних холдингів: загальний економічний і фінансовий стан держави; природні та кліматичні умови господарювання; модель фінансових відносин в суспільстві; організаційна та функціональна структура фінансової системи; економічні відносини аграрних формувань з організаціями виробничої інфраструктури (підприємствами транспорту й зв'язку); економічні відносини аграрних формувань з державою щодо сплати податків, зборів, платежів; курс національної валюти; економічні відносини з фінансовими інституціями; рівень конкуренції в галузі.

Фінансові показники діяльності аграрних холдингів є індикатором результативності та фінансового забезпечення їх господарської діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності аграрних холдингів України у 2015 р.

Компанії	ROE, %	ROA %	ROS, %	EV/ EBITDA	EV/ Revenue
МХП	25	10	18	4,7	1,5
Кернел	12	8	17	5,5	1,0
Астарта	23	12	21	2,0	1,2
Авангард	20	13	33	2,8	1,0

Так, показники рентабельності (ROE, ROA, ROS) у представлених аграрних холдингів мають достатньо високий рівень. Сприятливими є також мультиплікатори прибутковості (EV/EBITDA, EV/Revenue). Проте, у порівнянні із 2010–2012 рр. наявна тенденція до зменшення рівня фінансових результатів діяльності багатьох аграрних холдингів. У 2015 р. 45 українських аграрних формувань отримали виручку близько 11 млрд доларів США та контролювали 4,1 млн га сільськогосподарських земель. Активний розвиток аграрних холдингів, якій мав місце 10 років тому, супроводжувався зростанням їх земельних банків та концентрацією значних обсягів власних та арендованих земельних ресурсів, підготовкою до IPO або private placement [5]. Після дефолту аграрного холдингу «Мрія» та фінансових проблем, які виникли в інших аграрних холдингах, іноземні інвестори стали приділяти більше уваги фінансовій звітності та фінансовим результатам діяльності аграрних холдингів в Україні.

Українські аграрні холдинги сконцентрували та використовують в своїй діяльності значні обсяги земельних ресурсів, близько 15% площі земель сільськогосподарського призначення в Україні [4]. В порівнянні з іншими аграрними формуваннями в Україні, це значні обсяги земельних ресурсів, проте аграрні холдинги в інших країнах використовують більші обсяги земельних ресурсів. На відміну від українських аграрних холдингів, в Австралії, Аргентині та США аграрні холдинги спеціалізуються на тваринництві. Останніми роками наявна глобальна тенденція щодо купівлі сільськогосподарських угідь за невисоку ціну в Бразилії [5].

Аграрна галузь стала локомотивом української економіки та її потенціал залишається привабливим для міжнародних фінансових інституцій. Міжнародні фінансові інституції продовжують фінансувати позичальників, з якими мають позитивну співпрацю не один рік. Міжнародні фінансові організації (МФК, ЄБРР) надають кредитні ресурси аграрним холдингам, західні банки кредитують з відсотковою ставкою LIBOR+ 6% річних [6].

Незважаючи на економічну та політичну нестабільність, низькі рейтинги компаній та країни в цілому, у 2015 р. українські аграрні холдинги

залучили від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) інвестиції на суму 315 млн дол. США, що в 2,6 рази перевищує обсяги фінансування з боку ЄБРР у 2014 р. та на 60% більше, ніж у докризовому 2013 р. Кредитні кошти були надані переважно великим аграрним холдингам з метою фінансування потреб в авансованому капіталі та на покращення логістичної інфраструктури. Найбільше фінансування отримала компанія «Нібулон» у сумі 130 млн дол. США та ПАТ «Миронівський хлібопродукт», що отримав близько 85 млн дол. США [3].

Ринкові перетворення в аграрній економіці сприяли розширенню джерел формування та нарощуванню обсягів фінансових ресурсів аграрних холдингів. Аграрні холдинги виявили достатню фінансову стійкість, не зважаючи на наявні проблеми в умовах нестабільності світової економіки та внутрішніх економічних і фінансових трансформацій у порівнянні з підприємствами інших галузей національної економіки.

Література

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2008. — 263 с. — (Вища освіта XXI століття).
2. Дем'яненко С. І. Агрохолдинги в Україні: процес становлення та розвитку / С. І. Дем'яненко // Економіка України, 2009. — № 12. — С. 50–61.
3. Найбільші агрохолдинги України 2015. http://ucab.ua/ua/ukab_proponue/doslidzhennya/largest_agriholdings_of_ukraine_2015/
4. Рейтинг 20 найефективніших компаній України. <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1399408-rejting-20-najefektivnishih-agrokompanij-ukrayini>.
5. Рейтинг репутації та фінансової надійності аграрних холдингів. http://landlord.ua/reiting_reputacii-i-finansovoiy-nadezhnosti-agroholdingov/
6. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності / [Луценко Ю.О., Кропивко М.Ф., Малік М.Й. та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. — К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. — 50 с.
7. Старостіна А. Суперечливі шляхи економічної глобалізації / А. Старостіна, О. Каніщенко // Економіка України. — 2008. — № 5. — С. 58–65.